

УДК 811.161.2'38:378.016:[373.3.011.3-051]

Янко Н.О., Цибульська Д.І.

СТИЛІСТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ЛІНГВІСТИЧНА ОСНОВА ВДОСКОНАЛЕННЯ ЛЕКСИКО-СТИЛІСТИЧНИХ УМІНЬ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Стаття присвячена актуальній проблемі теорії і методики викладання сучасної української літературної мови у вищій школі – формуванню професійної комунікативної компетентності майбутніх учителів початкових класів. Автори розглядають лінгвістичні засади вдосконалення лексико-стилістичних умінь як важливої складової мовно-мовленнєвої підготовки студентів факультетів початкового навчання: проаналізовано основні поняття й категорії стилістики сучасної української мови, розглянуто її основні розділи, схарактеризовано предмет і завдання, теоретико-практичне значення науки.

Ключові слова: професійна комунікативна компетентність, лексико-стилістичні вміння, майбутні вчителі початкових класів, стилістика, стиль, стилістичні норми, стилістичні помилки й недоліки, стилістичні засоби лексикології.

Оволодіння мовою як засобом спілкування – необхідна складова становлення і розвитку всебічно розвиненої, соціально активної особистості, здатної плідно і творчо працювати в різноманітних сферах суспільної діяльності, вступати в контакти з іншими людьми, володіючи багатствами мови, її виражальними засобами. Саме тому одним із пріоритетних напрямів реформування змісту сучасної вищої освіти є посилення практичної спрямованості навчання мови, формування комунікативної компетентності студентів із метою забезпечення їхньої конкурентноспроможності й подальшого професійного успіху. Особливе значення в цьому багатоаспектному і водночас складному процесі має робота зі стилістики й культури мовлення, найважливішими завданнями якої є розвиток чуття мови, боротьба з мовною одноманітністю, бідністю засобів вираження думки, ненормативністю українського мовлення майбутніх учителів початкових класів.

Мета статті – визначити лінгвістичні засади вдосконалення лексико-стилістичних умінь як важливої складової професійної комунікативної компетентності майбутніх учителів початкової школи.

Важливим підґрунтям роботи з удосконалення вищезначених умінь у студентів факультетів початкового навчання ВНЗ III-IV рівнів акредитації вважаємо засвоєння ними таких лінгвістичних понять, як *стилістика української мови*, розмежування *стилістики мови* і *стилістики мовлення*, *функціональної* і *практичної стилістики*, *система стилів сучасної української мови*, *стилістичні норми*, *стилістичні помилки й недоліки*.

Аналіз наукової літератури з проблеми дослідження засвідчив, що термін "*стилістика*" з'явився ще в середині XIX ст. "Проте й сьогодні, – як зазначає Н. Бабич, – він не має однозначного тлумачення. Одні вчені ототожнюють стилістику з культурою мови, інші відносять до літературознавчих дисциплін, а ще інші намагаються поєднати лінгвістичну з текстологією [1, с. 5]". У нашому дослідженні дотримуємося визначення, поданого в енциклопедії "Українська мова" (за загальною редакцією В. Русанівського): "Стилістика – розділ мовознавства, що вивчає: а) закономірності існування і структурну організацію суспільно зумовлених різновидів мови – функціональних стилів; б) мовні одиниці з погляду додаткового експресивно-стильового забарвлення; в) цілеспрямований вибір мовних засобів, що відповідає стильовим і стилістичним нормам [12, с. 649]".

Значна частина дослідників (Білодід І. [11], Кучеренко І., Мамчур Л. [6], Мацько Л., Сидоренко О., Мацько О. [9], Пономарів О. [8], та ін.) вважає, що *метою стилістики* як науки є обґрунтування стилістичної системи мови, встановлення співвідношення між функціональними і експресивними стилями, визначення стилеутворювальних чинників, закономірностей функціонування мовних одиниць усіх рівнів у різних видах мовлення. А отже, *основні завдання* науки полягають у розширенні та поглибленні наших знань про сучасну українську літературну мову, її стилістичну організацію, підвищенні рівня мовленнєвої культури, у навчанні розуміти і вміло добирати стилістичні засоби мови для вираження думки з огляду на зміст, мету і сферу вживання мовлення.

Г. Винокур, визначаючи *предмет дослідження* стилістичної науки, зазначав, що стилістика "вивчає мову в усьому розрізі її структури, тобто і звуки, і форми..., але з особливою точкою зору. Ця точка зору і становить для стилістики в чужому матеріалі її власний предмет [3, с. 223]". В. Виноградов стверджував, що "предметом стилістики є всі галузі та способи використання мови, особливо літературної [2, с. 173]". У стилістичній системі мови мовознавець виділяв "три кола досліджень", тісно пов'язаних, співвідносних між собою: "стилістику мови як систему систем", "стилістику мовлення (тобто стилістику різних видів і актів суспільного вживання мови)" і "стилістику художньої літератури".

У сучасній лінгвістиці *стилістика мови* (або *описова стилістика*) розглядається як галузь стилістичної науки, у якій досліджується стилістична структура національної мови; вивчаються, описуються, класифікуються наявні в ній стилістичні засоби (морфеми, слова, форми слова, словосполучення, конструкції), тобто ті мовні одиниці та їх варіанти, що створюють можливість вибору потрібних у певній мовленнєвій ситуації; вивчається історичний розвиток стилів і підстилів літературної мови, специфіка колоритів [5; 9; 11].

Стилістика мовлення має прикладний характер. У ній розглядаються закономірності функціонування стилістичних засобів різних рівнів мовної системи в суспільній (або індивідуальній) мовленнєвій практиці, у конкретних умовах використання, пов'язаних з тими чи іншими сферами, жанрами, формами і типами мовлення [5; 6; 9]. У сучасному мовознавстві її називають *функціональною стилістикою*.

Як стверджують дослідники, предметом вивчення *стилістики художньої літератури* є всі елементи стилю окремого художнього твору, індивідуального стилю письменника, особливості стилю певного літературного напрямку з погляду естетичної функції мови. Її мета – ознайомити читача з найкращими надбаннями національної мови, "подати неперевершені зразки художнього використання мовних скарбів [9, с. 22]".

Крім запропонованих В. Виноградовим, у сучасній лінгвостилістиці розглядається ще один напрям науки – *практична стилістика*. Основні завдання її – впровадження в мовленнєву практику норм теоретичної стилістики, розвиток чуття стилю та формування естетичного смаку мовців, виховання культури мовлення.

Цілком очевидно, що успішна реалізація мети нашого дослідження вимагає також ознайомлення студентів із поняттями і категоріями такого розділу мовознавчої науки, як *лексична стилістика*, предметом дослідження якої є стилістичні особливості й можливості різних семантичних груп лексики, функціонально-стилістичне й емоційно-оцінне забарвлення лексичних одиниць мови, комунікативно виправдане, стилістично доцільне вживання їх у мовленні.

У дослідженнях Н. Бабич [1], М. Кожини [5], М. Пентилюк [7] та ін. підкреслюється, що стилістика як окремий розділ мовознавства тісно пов'язана з культурою мовлення. А отже, оволодіння її законами неможливе без знання нормативності мови. З огляду на це, розглянемо сутність поняття і місце *стилістичних норм* у системі норм літературної мови.

У наукових джерелах пропонуються різні погляди на визначення літературної норми. Дослідники під цим поняттям розуміють: 1) сукупність загальноновживаних, загальноновизнаних мовних засобів, які вважаються правильними і зразковими; 2) сукупність регламентованих правил уживання цих засобів; 3) об'єднання двох вищезазначених ознак.

У лінгвостилістиці поняття "стилістична норма" розглядається як один із компонентів нормативності мови, що є критерієм оцінки мовних одиниць того чи іншого стилю мовлення. На думку Б. Головіна, до стилістичних слід віднести норми, що "регулюють вибір слова або синтаксичної конструкції відповідно до умов спілкування й стилю викладу [4, с. 48]". М. Кожина під стилістичною нормою розуміє "загальноприйняті реалізації існуючих у мові стилістичних можливостей, значень і забарвлень, зумовлені цілями, завданнями і змістом певної сфери спілкування [5, с. 84]". М. Пентилюк звертає увагу на "особливу рису" стилістичних норм: "наявність варіантних співвідношень, які існують у системі мови і широко використовуються у мовленні для відображення семантико-стилістичних відтінків. Поняття норми і варіантів, – як стверджує дослідниця, – тісно пов'язане з уявленням про правильність і відхилення від певних зразків [7, с. 17]". Отже, стилістичні норми мають відносний характер: те, що допустимо нормами одного стилю, може виявитися неприйнятним в іншому. Цілком очевидно, що уміння дібрати з наявних варіантів найбільш точний, комунікативно виправданий, стилістично доцільний і найвиразніший у певній мовленнєвій ситуації і становить мовленнєву майстерність. Тому під час характеристики стилістичних норм лінгвісти пропонують ураховувати такі критерії: *правильно – неправильно, доречно – недоречно, виразно – невиразно, можна – не можна*.

Недотримання стилістичних норм призводить до *стилістичних помилок* і *недоліків*. Розмежовуючи ці поняття, науковці зазначають, що помилка – це порушення вимог правильного мовлення, а недолік – це прорушення вимог "хорошого" мовлення, тобто його точності, багатства, виразності. Перші розглядаються як грубі, а другі – менш грубі порушення, тобто мовленнєві похибки (М. Пентилюк, Ф. Сергєєв та ін.). *Стилістичними помилками й недоліками* в нашому дослідженні вважалися мовленнєві помилки й недоліки, пов'язані з недоречним уживанням за функціонально-стилістичним чи експресивно-емоційним забарвленням мовних одиниць різних рівнів, або такі, що призводили до зниження сили вираження думки, експресивності й емоційності мовлення (за Кожини М. [5]). Аналіз наявних класифікацій стилістичних помилок і недоліків (Добромислов В., Капінос В., Мучник Б., Пентилюк М., Шаповалова Т. та ін.) дав змогу зробити висновок, що в них не спостерігається чіткості й системності. До *лексико-стилістичних помилок і недоліків* ми відносимо такі: 1) невиправданий повтор одного і того ж слова або вживання спільнокоренових слів в одному контексті (тавтологія); 2) багатослів'я, уживання зайвих слів (плеоназм); 3) недоцільне вживання слів одного стилю в іншому (слів-термінів у художньому чи розмовному мовленні, засобів художньої виразності в науковому тексті тощо); 4) використання слів-паразитів (*ну, значить* та ін.), особливо в усному мовленні; 5) немотивоване вживання нелітературної лексики (діалектизмів, просторічних слів, жаргонізмів тощо); 6) уживання слів у невласливому для контексту значенні, невміння користуватися паронімами; 7) штучна

образність, невдале вживання тропів; 8) калькування російських слів і стійких висловів, уживання русизмів.

Центральним поняттям стилістики як мовознавчої науки є *стиль*. Про багатозначність самого поняття зазначали у своїх роботах як вітчизняні, так і зарубіжні вчені (Бабич Н. [1], Білодід І. [11], Виноградов В. [2], Кожина М. [5], Пономарів О. [8] та ін.). Здавна термін "стиль" уживається в широкому значенні – манера спілкування, манера письма, стилі мовлення. У словниках лінгвістичних термінів подається визначення стилів мови як сукупності мовних засобів і прийомів, які добираються мовцем з урахуванням мовленнєвої ситуації. У художній літературі це поняття трактується як індивідуальна манера письменника, ідейно-художній, естетичний напрям певної доби, характерні риси окремого твору. У практичній стилістиці – особливості мовлення з погляду відповідності його нормам літературної мови. Стиль мовлення, або функціональний стиль, як стверджують І. Кучеренко, Л. Мамчур [6], залежить від основних функцій мови (спілкування, повідомлення, діяння або впливу). Запропоноване науковцями визначення поняття вважаємо найбільш прийнятним для нашого дослідження: "*функціональний стиль* – різновид літературної мови, що характеризується системним об'єднанням мовних одиниць різних рівнів, функції яких зумовлені суспільною сферою використання мови, настановами й умовами спілкування [6, с. 90-91]".

Огляд досліджень зі стилістики засвідчив, що в процесі розвитку мовознавства пропонувалися різні класифікації стилів із неоднаковою їх кількістю. На сучасному етапі виокремлюють шість стилів мовлення: *науковий, офіційно-діловий, публіцистичний, художній, розмовний, конфесійний*, кожний з яких поділяється на підвиди залежно від мовленнєвої ситуації. У визначенні стилю і підстилю вчені беруть до уваги як лінгвістичні (мовні), так і екстралінгвістичні (позамовні) фактори. Зауважимо, що в процесі розвитку лексико-стилістичних умінь у майбутніх фахівців необхідно враховувати те, що стиль і текст – поняття не рівнозначні: в одному тексті можуть використовуватися мовні засоби різних стилів, і стиль не в кожному тексті виявляється як сукупність усіх притаманних йому ознак [10, с. 20].

Спираючись на результати досліджень із лінгвістичної стилістики [1; 5; 6; 8; 9; 11] та ін., розглянемо характерні ознаки та мовні (у т.ч. лексичні) особливості кожного стилю.

Науковий стиль мовлення пов'язаний із науковою діяльністю, науково-технічним прогресом суспільства, навчанням, освітою.

Основне призначення стилю – повідомлення нових знань, результатів досліджень про людину, суспільство, явища природи тощо; обґрунтування гіпотез, класифікацій, роз'яснення явищ, доведення теорій та ін.

Характерні риси стилю: писемна (первинна, найбільш традиційна) і усна (вторинна) форми мовлення; монолог; інформативність, об'єктивність, точність, системність, логічність, послідовність, аргументованість викладу.

Підстилі й жанри: **а) власне науковий** (інформація призначена для фахівців певної галузі науки; основна функція – подати наукові відомості й кінцеві результати аналітико-синтетичного перероблення даних. У межах підстилю виділяють науково-інформативний різновид з жанрами (монографія, дисертація, стаття, реферат, тези, огляд тощо) і науково-довідковий (довідники, словники, каталоги); **б) науково-навчальний** (головна риса – доступність викладу інформації, спрощеність системи доведень, програмність викладу матеріалу, послідовність уведення термінологічної лексики; реалізується в таких жанрах: лекції, бесіди, посібники, підручники та інша література, призначена для навчальних закладів різних типів); **в) науково-популярний** (основне призначення – подати наукову інформацію для широкого кола людей, незалежно від рівня фахової підготовки; використовуються елементи публіцистичного і художнього мовлення з метою зацікавлення читача; реалізується в таких жанрах: книги, статті в спеціальних журналах тощо); **г) науково-публіцистичний** (наукова проблема висвітлюється з погляду публіциста); **д) науково-технічний**, або **виробничо-технічний**, (література, що обслуговує різні сфери господарства й виробництва).

Науковий стиль характеризується сукупністю таких *мовних особливостей*: широке вживання наукової термінології; наявність схем, таблиць, графіків тощо і системи математичних, фізичних, хімічних та інших знаків і позначок; використання абстрактної (переважно іншомовної) лексики, суто наукової фразеології (складених термінів); відсутність усього того, що вказувало б на особу автора, його уподобання: емоційно-експресивної лексики, багатозначних слів, художніх тропів, індивідуально-авторських неологізмів, емоційно забарвлених засобів словотвору тощо; використання цитат і посилань на першоджерела; наявність чіткої композиційної структури тексту, поділ його на абзаци, рубрики, параграфи, розділи із застосуванням цифрової або літерної нумерації частин; переважне використання іменників і прикметників, дієслівна обмеженість тексту; активність конкретних іменників у формі однини; виклад від третьої особи за повного невикористання допоміжних дієслівних форм 2-ої і рідко вживаної форми 1-ої особи; активність дієслів теперішнього часу (утричі більше, ніж минулого часу), безособових форм; використання простих ускладнених і складних речень різних типів; прямий порядок слів.

Офіційно-діловий стиль – пов'язаний із адміністративно-правовою сферою діяльності, задовольняє потреби офіційного спілкування у державно-політичному, громадському й економічному житті, законодавстві, адміністративно-господарській діяльності.

Основне призначення стилю – регулювати ділові стосунки мовців у державно-правовій і суспільно-виробничій сферах життя, обслуговувати громадські потреби людей у типових ситуаціях.

Характерні риси стилю: писемна (рідше усна – переговори, офіційні зустрічі, ділові телефонні розмови тощо) форма мовлення; монолог (рідше діалог); офіційність, документальність, стабільність, стислість, чіткість, достовірність, стандартизованість викладу, суворе регламентація тексту.

Підстилі й жанри: **а) законодавчий** (використовується в законодавчій сфері у вигляді Конституції, законів, указів, статутів, постанов тощо); **б) дипломатичний** (використовується у сфері міждержавних офіційно-ділових стосунків у вигляді міжнародних угод, комюніке, протоколів, нот, заяв тощо); **в) юридичний** (використовується в юриспруденції у вигляді актів, позовних заяв, протоколів, постанов, запитів тощо); **г) адміністративно-канцелярський** (використовується в професійно-виробничій сфері, правових взаєминах і діловодстві у вигляді офіційної кореспонденції, наказів, розпоряджень, інструкцій, контрактів, звітів, довідок, заяв, резюме та інших ділових паперів).

Мовну своєрідність стилю формують такі *лексичні й граматичні особливості*: широке використання суспільно-політичної й адміністративно-канцелярської термінології, номенклатурних назв; специфічна фразеологія (*порушити питання, брати участь, подати пропозицію* тощо); наявність обов'язкових стандартних висловів (мовних кліше); відсутність емоційно-експресивної лексики і будь-якої мовної індивідуальності автора, обмежена синонімія; уживання віддієслівних іменників; наявність безособових і наказових форм дієслів; чітко регламентоване розміщення частин тексту; тенденція до використання простих з граматичного погляду, але поширених, ускладнених конструкцій, або складних речень, які передають логічне підпорядкування одних фактів іншим; прямиий порядок слів.

Публіцистичний стиль використовується найчастіше в політичній, суспільній, освітній масовій агітації.

Основне призначення стилю – інформаційно-пропагандистськими методами розв'язувати актуальні суспільно-політичні проблеми; активно впливати на читача (слухача), переконувати його в необхідності зайняти певну громадянську позицію, змінити погляди чи сформувати нові.

Характерні риси стилю: писемна й усна форми мовлення; монолог (рідше діалог); доступність мови й формулювань; поєднання логічності доводів і полемічності викладу; поєднання точних найменувань, дат, подій, учасників, а також виклад наукових положень і фактів з емоційно-експресивною образністю; наявність художніх засобів (епітетів, порівнянь, метафор тощо).

Підстилі та жанри: **а) інформаційно-публіцистичний** – стиль засобів масової інформації (часописи, газети, листівки, радіо, телебачення тощо); **б) художньо-публіцистичний** (памфлети, фейлетони, нариси, есе, інтерв'ю тощо); **в) науково-публіцистичний** (літературно-критичні й науково-популярні статті, огляди, рецензії тощо); **г) публіцистично-ораторський** (політичні доповіді та ін.).

Мовні особливості стилю такі: насичення суспільно-політичними й соціально-економічними термінами, закличками, гаслами; використання багатозначної образної лексики, емоційно-оцінних слів, експресивних сталих словосполук, перифраз; уживання в переносному значенні наукових, спортивних, музичних та інших термінів; уживання різних типів питальних, окличних і спонукальних речень; наявність складних речень ускладненого типу з повторюваними сполучниками; зворотний порядок слів.

Особливе місце в системі стилів займає **художній (художньо-літературний, белетристичний) стиль**. Він охоплює широку сферу використання – індивідуальну і колективну творчу діяльність, літературу, різні види мистецтва, культуру, освіту.

Основне призначення стилю – вплив засобами художнього слова через систему образів на розум, почуття і волю читачів, формування ідейних переконань, моральних якостей та естетичних смаків.

Характерні риси стилю: писемна (первинна) форма мовлення; монолог (рідше діалог); конкретність, образність, виразність, експресивність, емоційність змісту, виявлення творчої індивідуальності автора.

Підстилі й жанри: **а) епічні** (епопея, роман, повість, оповідання, новела, казка тощо); **б) ліричні** (поезія, поема, балада, пісня, гімн, елегія, епіграма); **в) драматичні** (драма, трагедія, комедія, мелодрама, водевіль); **г) комбіновані** (ліро-епічний твір, ода, художня публіцистика, драма-феєрія, усмішка).

Художній стиль мовлення, використовуючи елементи всіх інших стилів, відрізняється від них своєю особливою емоційністю, тематичним обширом, багатством і різноманітністю мовних засобів. Найтиповішими *мовними особливостями* стилю є такі: використання найрізноманітнішої лексики з переважанням слів конкретно-чуттєвого сприймання, а також слів і словосполучень з переносним, образним значенням (метафори, епітети, алегорії, гіперболи тощо); набагато частіше, ніж в інших стилях, уживаються різні групи лексики: 1) фразеологізми, синоніми, антоніми, омоніми; 2) архаїзми, історизми, неологізми; 3) емоційно забарвлені слова та ін.; характерне широке застосування словотворчих засобів об'єктивної і суб'єктивної оцінки; уживання дієслів різних форм; використання всіх типів речень; тенденція до вживання менш громіздких, незакінчених, обірваних конструкцій; використання речень різної модальності та інтонаційного забарвлення; пропуск слів, інверсія.

Розмовний стиль використовується в усному повсякденному спілкуванні людей у побуті, у родині, на виробництві.

Основне призначення стилю – неофіційне спілкування; обмін думками, враженнями, почуттями; з'ясування виробничих і побутових стосунків.

Характерні риси стилю: усна (основна) і писемна (вторинна – у творах художньої літератури тощо) форми мовлення; діалог або полілог (рідше монолог – розповідь про побачене тощо);

неофіційність, невимушеність, невідготовленість, спонтанність, емоційність, експресивність мовлення; використання несловесних засобів (логічний наголос, тембр, паузи, інтонація) і позамовних чинників (міміка, жести, поза тощо) спілкування.

Підстилі: **а) розмовно-побутовий** (містить нелітературні елементи –діалектизми, просторіччя, жаргонну лексику тощо); **б) розмовно-літературний** (вищезазначені елементи не властиві; користуються здебільшого освічені люди).

Мовні особливості розмовного стилю такі: широке використання загальноживаної, передусім розмовно-побутової, лексики і фразеології; активне використання емоційно-експресивної лексики, діалектизмів, вульгаризмів, жаргонізмів, просторічних слів тощо; активне вживання словотворчих засобів суб'єктивної та об'єктивної оцінки; використання особових форм дієслова, особових займенників, емоційних вигуків, розмовних часток; широке застосування конструкцій експресивного синтаксису; уживання різних типів речень за метою висловлювання та інтонаційним забарвленням; переважне використання простих, неускладнених, у т.ч. неповних, еліптичних, а також незакінчених, обірваних речень; активне вживання слів-речень, слів-звертань, вставних конструкцій різних видів; повтори слів; інверсія.

Конфесійний стиль (від лат. *confessio* – визнання, сподівання) обслуговує релігійні потреби суспільства; використовується в культових установах – монастирях, церквах, теологічних закладах, релігійних громадах, віруючих родин.

Основне призначення стилю – допомагати віруючим у їхньому спілкуванні з Богом, служителями церкви та між собою; вплив на душевні переживання людини.

Характерні риси стилю: усна і писемна форми мовлення; монолог; урочистість, піднесеність, алегоричність, символізм, стандартність.

Підстилі й жанри: **перекладна** (Біблія, Євангеліє, Псалтир, апокрифи, житія) й **оригінальна** (проповіді, молитви, духовні бесіди, послання, тлумачення Святого Письма та ін.) **література, богослужіння**.

Мовні особливості цього стилю активно вивчаються. Найтипівішими є такі: уживання слів і висловів для найменування Бога та явищ потойбічного світу, стосунків людини до Бога тощо; велика кількість абстрактних найменувань; широке використання старослов'янizmів і лексем, запозичених із Біблії; уживання тропів (епітетів, метафор, алегорій, символів тощо); надається перевага розповідним, здебільшого синтаксично повним, простим і складним реченням найрізноманітнішої будови; синтаксична схожість початкових структур; поєднання речень способом "нанизування"; повтори слів, словосполучень і речень; уживання звертань, риторичних запитань; інверсія.

Таким чином, аналіз лінгвістичної літератури з проблеми нашого дослідження дає змогу зробити такі висновки:

– для методики вдосконалення лексико-стилістичних умінь у студентів факультетів початкового навчання ВНЗ III-IV рівнів акредитації важливе значення мають дані таких розділів лінгвістики, як *стилістика мови й мовлення, практична стилістика, їх зв'язок з культурою мовлення і лексикологією;*

– центральними поняттями, на основі яких необхідно будувати лексико-стилістичну роботу на заняттях з дисципліни "Сучасна українська мова з практикумом", є поняття *функціонального стилю, стилістичної норми, стилістичної помилки і недоліку; лексико-стилістичних засобів мови;*

– ефективність процесу вдосконалення лексико-стилістичних умінь у майбутніх учителів початкових класів забезпечується дотриманням поетапності в роботі: від засвоєння знань про тексти різних стилів, усвідомлення значення, функцій і закономірностей використання в них стилістично нейтральних та стилістично маркованих лексичних засобів мови – до формування й розвитку практичних умінь і навичок у студентів.

Використані джерела

1. Бабич Н. Д. Практична стилістика і культура української мови : [навч. посіб.] / Н. Д. Бабич. – Львів : Світ, 2003. – 432 с.
2. Виноградов В. В. Проблемы русской стилистики / В. В. Виноградов. – М. : Высш. школа, 1981. – 320 с.
3. Винокур Г. О. Избранные работы по русскому языку / Г. О. Винокур. – М. : Учпедгиз, 1959. – 492 с.
4. Головин Б. Н. Основы культуры речи : учебник для вузов / Б. Н. Головин. – М. : Высш. школа, 1988. – 320 с.
5. Кожина М. Н. Стилистика русского языка : учеб. пособ. / М. Н. Кожина. – М. : Просвещение, 1977. – 223 с.
6. Кучеренко І. А. Українська мова: шляхи розвитку професійної комунікативної компетентності : навч. посіб. / І. А. Кучеренко, Л. І. Мамчур. – Умань : ПП Жовтий О.О., 2013. – 170 с.
7. Пентилюк М. І. Робота з стилістики в 4-6 класах : посібник для вчителів / М. І. Пентилюк. – К. : Рад. школа, 1984. – 136 с.
8. Пономарів О. Д. Стилiстика сучасної української мови : [пiдруч.] / О. Д. Пономарiв. – 2-ге вид., стереотипне. – К. : Либiдь, 1993. – 248 с.

9. Стилїстика української мови : [підруч.] / Л. І. Мацько, О. М. Сидоренко, О. М. Мацько; за ред. Л. І. Мацько. – К. : Вища шк., 2003. – 462 с.
10. Сугейко Л. Г. Наступність і перспективність формування стилістичних умінь в учнів початкових та 5 класів загальноосвітньої школи : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Сугейко Любов Григорівна. – Херсон, 2001. – 225 с.
11. Сучасна українська літературна мова : Стилїстика / за заг. ред. І. К. Білодіда. – К. : Наукова думка, 1973. – 588 с.
12. Українська мова : енциклопедія / редкол. : Русанівський В. М., Тараненко О. О. (співголови), Зяблюк М. П. [та ін.]. – 2-ге вид., випр. і доповн. – К. : "Укр. енциклопедія" ім. М.П. Бажана, 2004. – 824 с.

Yanko N., Tsybul'ska D.

**THE UKRAINIAN LANGUAGE STYLISTICS
AS THE LINGUISTIC BASIS OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS'
LEXICAL AND STYLISTIC SKILLS IMPROVEMENT**

The article deals with the theoretical and methodological issues of teaching the contemporary Ukrainian literary language at higher school – forming future primary school teachers' professional communicative competence. The authors study the linguistic bases of lexical and stylistic skills improvement as an important part of students' language and speech training at Primary Education Department: basic notions, categories and branches of contemporary Ukrainian language stylistics have been analysed, the theoretical and practical importance of the science, its subject and objectives have been outlined. It has been revealed that the data of such linguistic branches as language stylistics (descriptive) and speech stylistics (functional), practical stylistics, their connection with speech culture and lexicology play a significant role in working out the methods of students' lexical and stylistic skills improvement at Primary Education Departments at higher educational establishments of the III^d – IVth accreditation level. The notions as "functional style", "stylistic standard", "stylistic mistake", "stylistic drawback", "lexical and stylistic language means" are basic to take into account while teaching lexicology and stylistics at the "Contemporary Ukrainian Language with Practicum" classes. The effectiveness of future primary school teachers' lexical and stylistic skills improvement depends on the teaching stage: from knowledge acquisition of the texts of various styles, the role and functions, the patterns of using stylistically neutral and stylistically marked lexical language means – to forming and developing students' lexical and stylistic skills. The implementation of conscious and intuitive approaches (reception and comprehension, stylistic analysis and imitating model texts of various types and styles) into teaching and learning is also of paramount importance.

Key words: professional communicative competence, lexical and stylistic skills, future primary school teachers, stylistics, style, stylistic standards, stylistic mistakes and drawbacks, stylistic means of lexicology.

Стаття надійшла до редакції 11.04.2015